

Unterwasserwelt des Mittelmeeres

Margot & Franz Ebersoldt

13×20 cm, 310 p.; 130 kleurenfoto's
Birkhäuser Verlag, Basel (1985)
prijs 34,80 Zw.Fr. (= ca. f 47,- = ca. Bfr 850,-)
ISBN 3-7643-1678-0

De Middellandse Zee is en blijft een van de grootste trekpleisters voor de noordeuropese zeeliefhebber, in het bijzonder de duikers daaronder.

En terecht. Weinig zeeën op aarde hebben zoveel te bieden als juist onze „Mare Nostrum”. Vooral in de duitse taal zijn in de loop der jaren heel wat boeken over deze blauwe zee en diens gevarieerde bewoners geschreven.

Toen dus bekend werd dat de zwitserse uitgeverij Birkhäuser een nieuwe titel aan deze imposante rij had toegevoegd, verwachtte ik dat het echt iets

bijzonders zou betreffen. Dit bleek helaas niet het geval te zijn.

Van buiten oogt het boekje heel aardig met een fraaie voorplaat en een stevige, glimmende kaft. Maar binnenin beginnen de tegenvallers. Niet wat betreft de verzorging, die is keurig (zoals je van een zwitsers produkt mag verwachten), doch inhoudelijk.

De tekst is verantwoord, doch dermate „klassiek”, dat men er weinig warm bij kan lopen. Na enkele inleidende hoofdstukjes over het ontstaan van de Middellandse Zee, temperatuur, zoutgehalte, stromingen, helderheid van het water en vervuiling, bespreken de auteurs de onderwater-fauna en -flora. Eerste teleurstelling: de opbouw geschiedt (voor de zoveelste keer ...) in een volgorde die de zoölogische systematiek volgt. Zo worden per diergroep eerst wat algemeenheden over bouw en functie gegeven, vervolgens enkele soorten (die men in de afbeeldingen terugvindt) nader besproken. Op die manier leert men wel wat over dieren, maar niets over hun samenlevingsverbanden: het boek is zonder enig gevoel voor oecologie geschreven. Op deze wijze passeren de revue: 17 sponzen, 20 holtedieren, 4 mosdiertjes, 4 kokerwormen + de Bonellia, 8 weekdieren, 5 kreeftachtigen, 7 stekelhuidigen, 3 zakpijpen, 32 vissen en 12 wieren en zeegrassen. Dat maakt, en dat is de tweede teleurstelling, het boek ook al niet erg geschikt om soorten te herkennen. Het is mijn eigen ervaring dat een beetje ervaren duiker in de Middellandse Zee minstens 300 soorten ziet en op naam wil brengen. Daarvan komen in het voor mij liggende werkje slechts 112, een derde dus, aan bod.

Daar waar het boek dus nauwelijks inzicht geeft in de boeiende levensgemeenschappen van de Middellandse Zee, en veel te weinig soorten toont voor iemand die aan zijn tweede duikvakantie toe is, had het nog kunnen boeien door fraaie fotografie. Sommige mensen beleven voldoende vreugde aan het kijken naar „mooie plaatjes” met hun bijschriften, zonder zich al te kritisch op te stellen ten aanzien van de rest van een boek. Maar daar stuit men op de derde, en rondweg grootste teleurstelling van het boek: op enkele uitzonderingen na, zijn de onderwaterfoto's ronduit erbarmelijk slecht! Bij een groot aantal foto's is slechts het centrum goed verlicht, terwijl de randen in het duister gehuld blijven: de openingshoek van de flitsers dekte die van het objectief niet. In vele andere gevallen is het besproken organisme nauwelijks zichtbaar, want vormt slechts een klein detail van het totale beeld (de fotograaf bleef te veraf) of gaat verloren in een soort zoekplaatje (verkeerd camera-standpunt, slecht uitgelicht). De compositie van de foto's laat eveneens veel te wensen over – veel artistieke aanleg hebben de beide auteurs ook al niet...

Ik trof in „Unterwasserwelt” een paar van de slechtste OW-foto's aan die ik ooit een publicatie heb zien halen, zoals het nietszeggende plaatje op p. 88 van het Rode Hoornkoraal, een van de meest fotogenieke organismen uit deze zee, de volkomen mislukte foto (p. 136) van Bonellia, de bewogen

opname van een Octopus-oog (p. 159), de waardeloze langoest van p. 177, het zoekplaatje (p. 183) waarop naar het schijnt naast een murene nog een congeraal en een stel garnalensoorten voorkomen, de wrakbaars van p. 202 en, toppunt van droefenis, het bouquet vissestaarten van p. 230.

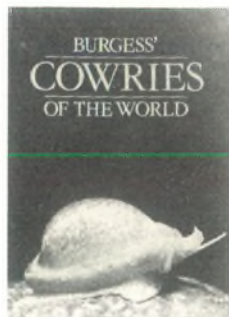
Het is dan ook wel het toppunt van ironie dat de auteurs, die klaarblijkelijk nog niet eens het dunste plakje kaas van onderwaterfotografie hebben gegeten, aan het eind van hun boek een beschouwing over deze moeilijke bezigheid geven....

Samenvattend: een vrije dure mislukking, die ik niemand aan zou willen raden in het rijtje Middellandse Zee-boeken.

Steven Weinberg

Cowries of the World

C.M. Burgess

21,5 x 30,5 cm; 304 bladzijden; meer dan 1000 kleurenfoto's.

Seacomber Publications, USA. 1985. \$ 95,—

ISBN 0-620-5483-2

Naar dit boek is lang uitgezien. Het is de opvolger van *The Living Cowries* van dezelfde auteur uit 1970. U zult dus willen weten, wat de verschillen en overeenkomsten tussen de beide uitgaven zijn. Om met dat laatste te beginnen, de opzet van de soortbesprekingen is gelijk gebleven: de wetenschappelijke naam, de bron van de oorspronkelijke beschrijving, de synoniemen, de grootte, de zeldzaamheid, de beschrijving van de schelp, het dier, de biotoop, en de verspreiding. Hele tekstdelen zijn gelijk, maar er zijn ook vele wijzigingen en vooral aanvullingen opgenomen. Die aanvullingen gelden veelal het dier. Waren er in 1970 nog 64 soorten,

waarvan de auteur over geen enkel gegeven van het dier en vaak ook de

biotoop beschikte, dat aantal is thans teruggebracht tot 16, ook al behoren daartoe niet eens zo onbekende soorten als *achateida*, *hirasei*, *leucodon*, *porteri*, e.a. Maar er is ook verschil in het aantal besproken soorten. 17 soorten zijn in vergelijking met de oude uitgave nieuw, waarvan 14 eerst in 1970 of daarna zijn benoemd. Twee soorten, *gondwanalandensis* en *laticor* ontbreken thans als zodanig en zijn vermeld als synoniemen van respectievelijk *fuscorubra* en *rashleighana*. Het totale aantal besproken soorten bedraagt nu 203.

Groot verschil met de vorige uitgave vormen de uitvoering en de illustraties. Bespreking en afbeeldingen staan nu bij elkaar, hetgeen altijd erg prettig is voor de gebruiker, maar de uitgave duurder maakt. Bij elke soort zijn in kleur afzonderlijke foto's, opgenomen van de dorsale en de mondzijde van de schelp en bij driekwart van de soorten bovendien van het levende dier. Ontbreekt deze laatste, dan is het levende dier vervangen door een zijaanzicht van de schelp. Eigenlijk zou dit boek veel meer aanspraak maken op de titel *The Living Cowries*. Wat verder belangrijk is, is dat de kwaliteit van de kleurenfoto's in het algemeen beter is en de schelpkenmerken daardoor beter uitkomen. Bij variëteiten en veel op elkaar gelijkende soorten kunnen verzamelplaten het determineren vergemakkelijken. De verspreidingskaartjes zijn veel duidelijker door het gebruik van een blauwe steunkleur.

De algemene indruk is, dat bij vergelijking van dit boek en de uitgave uit 1970 de keuze niet moeilijk is. De betere foto's, de handiger opzet en vooral de vele afbeeldingen van deze door hun fraaie mantels zo fotogenieke dieren rechtvaardigen volgens mij de aankoop zelfs voor diegenen, die het oude boek reeds bezitten. U kunt thans zelfs de dieren bewonderen van zeldzame soorten als *aurantium*, *guttata*, *valentia*, *broderipii* en vele andere. Ik denk dat de beslissing over de aankoop in hoofdzaak zal worden bepaald door de hoge prijs, al zakt deze voorlopig met de waarde van de dollar. Rest nog te vermelden, dat ook dit fraaie boek wordt geplaagd door foutjes. Hawaiian Shell News van oktober 1985 heeft een lijst met errata gepubliceerd, die daarvoor een oplossing biedt.

W.F.

Marine Bivalve Molluscs of the Canadian Central and Eastern Arctic: Faunal Composition and Zoogeography

Irene Lubinsky

17 x 25 cm. 111 p. 42 kaarten, 11 platen (zw).

Canadian Bulletin
of Fisheries and
Aquatic Sciences

Canadian Bulletin of Fisheries and Aquatic Sciences 207. Department of Fisheries and Oceans, Ottawa. 1980. \$ 11.70
ISBN 0-660-10719-8

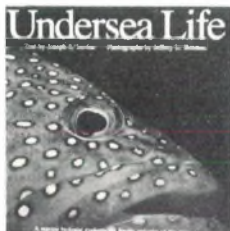
Beschreven wordt de samenstelling van de tweekleppige fauna van de noordelijke en oostelijke arktische kustgebieden van Canada. De gegevens zijn gebaseerd op verslagen van expedities die in het gebied sinds 1819 zijn gehouden. Het verzamelde materiaal, aanwezig in verschillende Canadese instituten, is door de auteur bestudeerd. De schelpenmerken van individuen en van populaties van een 64-tal soorten worden beschreven en hun verspreidingsgebieden zijn in kaart gebracht.

Uitvoerig aandacht wordt besteed aan de zoogeografische aspecten. De beschrijvingen zijn echter wat aan de magere kant, de afbeeldingen zijn van een redelijke kwaliteit. Er zijn de laatste eeuw weinig wetenschappelijke publikaties over het arktische gebied verschenen. Ook van 'ons' arktische gebied zijn weinig recente gegevens voorhanden. J.G.

Undersea Life

Joseph S. Levine & Jeffrey L. Rotman

A marine biologist explores the fragile universe of the oceans

Faszinerende Unterwasser Welten

Evolution und Ökologie des Lebens im Meer
25½ x 25½ cm, 224 pp. 144 kleurenfoto's.

Amerikaanse uitgave: Stewart, Tabori & Chang, Inc./740 Broadway/New York, N.Y. 10003. 1985.
ISBN 0-941434-70-2

Duitse uitgave: Birkhäuser Verlag. 1985. ISBN 3-7643-1722-1
Prijs ca. f 110,-

Een tweede boek dat ik ter recentie aangeboden kreeg, verschilt in vrijwel elk opzicht met het voorgaande. Het is een veel groter boek, het behandelt niet een bepaalde zee, doch 'het leven in zee', en het is, dat wil ik nu reeds verklappen, een juweel van een boek, dat zijn vrij hoge prijs dubbel en dwars waard is.

Joseph Levine is werkzaam als 'assistent professor' in het beroemde marlen-biologische laboratorium van Woods Hole, en schreef de tekst. Jeffrey Rotman is een onderwaterfotograaf, die reeds in zulke befaamde bladen als 'Life', 'Audubon' en 'National Geographic' publiceerde. Beiden verstaan hun vak, en we worden aan de hand van een boeiende, uitermate evenwichtige en verantwoorde tekst

meegevoerd langs een aantal zaken die de gehele zee plots in een ander daglicht plaatsen. Voeg daar de werkelijk schitterende foto's van de beeldauteur en een bijzonder fraaie lay-out aan toe, en je hebt een van de meest waardevolle boeken over de zee die ik de afgelopen jaren in handen kreeg.

In 8 hoofdstukken en 25 paragrafen worden allerlei aspecten van het leven onder de waterspiegel (en langs de kusten) behandeld volgens een oecologische en evolutionaire benadering. Hier worden geen organismen op een rijtje gezet, hier wordt begrip voor en inzicht in de levensprocessen zelf gegeven. En dat zeldzame feit alleen al maakt dit boek tot een belevenis.

Het logische begin van het boek is het begin van de voedselketen: hoe gebruiken de verschillende algensoorten in zee het schaarse en in golfengte sterk ingekrompen zonlicht dat het water doorlaat? En met de wonderwereld van de fotosynthese in gedachten, duiken we logischerwijs de wereld van voedselketens, voedselwebben en voedselpyramides in. Begrippen als producenten, herbivoren en carnivoren krijgen gestalte. Onder het kopje 'tafelmanieren' wordt behandeld op hoe verschillende wijzen de consumenten hun hapje vangen en verorberen. En daarmee is de vraag behandeld, hoe een individu in de natuur overleeft. Het overleven van de soort vergt een geheel andere bezigheid: de voortplanting. Populatiedynamiek en Darwinisme passeren de revue. Op smeuge wijze leert men in het eerste hoofdstuk waar het in de biologie eigenlijk over gaat.

Het tweede hoofdstuk behandelt het raakvlak tussen zee en land: stranden, schorren, riviermondingen en mangrovebossen worden aan de lezer voorgesteld.

Vervolgens worden zulke verschillende levensgemeenschappen behandeld als zeewier-struwelen en plankton. Natuurlijk is er een hoofdstuk aan het koraalrif gewijd, waarbij steeds weer allerlei evolutionaire en oecologische wetenswaardigheden belicht worden. Het wonder van symbiose als 'levenskunst' wordt aan een aantal voorbeelden belicht.

Een ander hoofdstuk gaat over kleur. Kleur om op te vallen, kleur om te waarschuwen, kleur om juist niet op te vallen (camouflage). De kleurrijke foto's, waarlijk van topniveau, laten het allemaal zien.

En waar gaat het allemaal om in het leven, ook in zee? Juist: de strijd om het bestaan (Darwin's 'Struggle for life') waar een heel hoofdstuk aan besteed is. Het hele arsenaal van stekels en giften, camouflage en jachttechnieken, met zijn velen in een school zwemmen of vele nakomelingen krijgen, komt aan bod.

Het boek eindigt met beschouwingen over de interacties mens-zee: overbevissing, verstoring en vervuiling, en een paar foto's van dieren die op het punt staan uit te sterven, zijn de noodkreten van de laatste pagina's.

Als enige kritiek(je) op dit schitterende boek, heb ik in de bijschriften bij de foto's de Latijnse benaming van de afgebeelde organismen gemist. De auteurs hebben dat ongetwijfeld expres gedaan: de hele opzet is er een die op een niet-gespecialiseerd publiek is gericht, en daarin is de wetenschappelijk verantwoorde maar uiterst leesbare tekst uitmuntend geslaagd. Toch had het toevoegen van de wetenschappelijke namen naar mijn gevoel het boek nauwelijks zwaarder, maar wel iets completer gemaakt.

Ik wil eindigen met een lofreet aan de foto-auteur, die met engelengeduld de zeven zeeën in beeld heeft gebracht. Een paar van zijn foto's, die voor mij een prijs waard zijn wil ik noemen: de zeepok van p.34-35, de parende naaktslakken van p.53, het detail van een vlindervisstaart tussen de tentakels van een anemoon (p.56-57), de duiker in het kelpwoud van p.89, de salp met jongen (!) van p.107, de koraalklimmer van p.128, het ondiepe koraalrif van p.130.131, de clownsviis van p.144-145 en het schitterende, abstracte detail van de rugvin van een steennis (p.174).

Wie uiteindelijk het boek liever in het Duits leest: er is ook een duitstalige uitgave (zie boven), die er verder precies hetzelfde uitziet.

Steven Weinberg